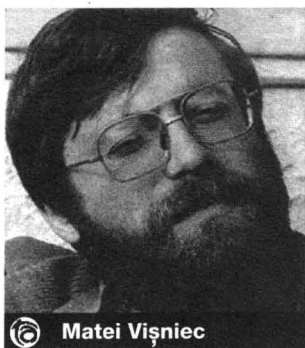

UN FESTIVAL DE AUTOR

Stagiunea a început în forță, cu multe premiere, cam peste tot în țară, cu numeroase festivaluri. În perioada 2-8 octombrie 1996 a avut loc la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara a șasea ediție (și a doua după 1989) a Festivalului internațional de dramaturgie românească – Autor '96. Festivalul și, mai târziu, Gala dramaturgiei românești actuale a avut o tradiție și o importanță indiscutabile, pe care nu mai are rost să le comentăm acum. Ideea de a face anul acesta un festival dedicat unui singur autor român contemporan, Matei Vișniec (cel mai jucat în ultimii ani), este, desigur, lăudabilă. Asta nu se întâmplă prea des în lume. Pe de o parte, e o șansă pentru autor

Matei Vișniec

să-și vadă concretizată pe scenă opera (și Matei Vișniec a fost prezent la Timișoara toată perioada), în suită, să spunem, iar, pe de altă parte, publicul și oamenii de specialitate pot aprecia varietatea modalităților de expresie scenică pe care le generează dramaturgia lui Matei Vișniec, stilurile diverse în care textele lui sunt citite, interpretate regizoral și scenografic, jucate. Trupe diferite, regizori și actori din generații și țări

diferite au construit la Timișoara ceea ce autorul numea „oglanda a ceea ce sunt și a felului în care sunt receptat”. Pentru dramaturg festivalul a însemnat o întâlnire cu propriul univers, construit timp de douăzeci de ani. Pentru publicul timișorean (îngrijorător de puțin numeros) a însemnat o posibilitate de a-și stimula apetitul pentru teatru, dar și o ușă deschisă spre lumea dramaturgiei lui Matei Vișniec.

Directorul festivalului – și al Teatrului Național din Timișoara –, regizorul Ioan Ieremia, a apelat la formula selecțonerului unic, poate mai operativă, mai eficientă, încredințându-i sarcina și responsabilitățile alegerii criticului Valentin Silvestru. Nu a fost respins nici un spectacol, chiar dacă între reprezentații au existat uneori mari decalaje valorice, considerându-se că nu se află nici unul sub cota de prezentabilitate în festival. Așadar, selecția a funcționat generos, ca o invitație la participare. Din păcate, cele mai bune spectacole pe texte de Vișniec, **Teatrul descumpus**, în regia Cătălinei Buzoianu, la Theatrum Mundi, **Caii la fereastră**, pus în scenă de Nicolae Scarlat la Teatrul Mic, sau **Voci în lumina orbitoare**, regizat de Petru Vutcărău la Chișinău, nu au venit din motive deloc limpezi la Timișoara, deși participarea lor ar fi ridicat cota valorică a reuniunii. Vina, oricum, nu aparține organizatorilor. Așadar, am văzut **Bine, mamă, da' ăștia povestesc în actu' doi ce se-ntâmplă-n actu' întâi** în două variante, cea a teatrului-gazdă și cea a Academiei de Arte din Iași, **Văzătorule, nu fi melc**, în regia Mihaelei Lichiardopol, la Naționalul timișorean, **Groapa din tavan** al Teatrului „Andrei Mureșanu” din Sfântu-Gheorghe, **Caii la fereastră**, spectacol al Companiei teatrale Vitold-Paparella din Paris și, deloc în ultimul rând, **Și cu violoncelul ce facem?**, în regia lui Petru Vutcărău la Teatrul de Stat din Oradea.

Spectacolul teatrului din Oradea a demonstrat că Petru Vutcărău are cheia descifrării textului lui Vișniec. Extrem de profesionist la toate nivelurile – regie, scenografie (Sergiu Savin), interpretare –, **Și cu violoncelul ce facem?** nu a fost doar, de departe, cel mai bun spectacol din festival, ci și unul dintre spectacolele importante ale stagiunii trecute. Deplasarea iritării și exasperării spre exterior (vinovatul este întotdeauna căutat în altă parte, și de prea puține ori în interior), către singura

persoană care se izolează în cântec și refuză să se lase contaminată de agresiva nemulțumire colectivă (problemă ridicată de Vișniec, aproape obsedant, în multe piese), este tratată cu extraordinară puritate și simplitate. Pe un podium, cu spatele la public, cântă neîncetat și netulburat Bărbatul cu violoncelul (Ștefan Radó); Bărbatul cu ziarul, cel tare de gură, dar, în fapt, laș până la capăt, face repede corp comun cu celelalte două personaje, Bărbatul cu baston și Dama cu voal, pentru a-și amplifica, în grup, iritarea. Atmosfera de isterie balcanică are în spectacol și ceva caragialian. Impecabil mi s-a părut jocul lui Petre Panait în Bărbatul cu baston, un rol plin de substanță și nuanțe, complex în toate registrele. Din păcate pentru festival, doar două dintre spectacolele prezente au fost cu adevărat profesioniste: **Și cu violoncelul ce facem?** de la Oradea și **Buzunarul cu pâine**, un spectacol realizat și jucat de Vitalie Bichir și Marius Cisar la Teatrul „Arlecchino” din Brașov. Experimente interesante au fost și **Bine, mamă...** al studenților de la Iași, precum și **Trei nopți cu Madox** în regia lui Dinu Manolache la nou-înființatul teatru „Unu”. Sub orice așteptări, confuz, mereu la limita cu vulgarul a fost **Bine, mamă...** al teatrului-gazdă, în regia lui Ioan Ieremia, care a adus pe scenă mai degrabă propriile obsesii (de moment, presupun) decât pe cele conținute în text. Mihaela Lichiardopol propune pentru **Văzătorule, nu fi melc** o soluție scenică ce ar fi putut fi interesantă: parabola orbilor. Aceasta rămâne însă doar o intenție ce nu se articulează coerent, lăfăindu-se într-o monotonie din care nu mai iese până la sfârșit. Trupa teatrului din Timișoara, așa cum am văzut-o în aceste două montări (plus **Regele Lear** al lui Ioan Ieremia, în ultima seară a festivalului), suferă de manierism, pare a nu fi motivată în ceea ce face și oarecum deprofesionalizată. (Un amănunt, desigur, în paranteză: ca și cum s-ar fi dat o circulară în teatru, majoritatea actorilor, după ce intră să-și lase civilia la cabine, urcă pe scenă cu toate strălucitoarele bijuterii pe care le posedă, fie că joacă cerșetori sau regii!) Cred că acest festival, care a funcționat bine din punct de vedere organizatoric – și este meritul lui Ioan Ieremia și al echipei sale – poate deveni o motivație, un stimul artistic, profesional.

Dacă lucrurile ar fi rămas aici, gustul, în ansamblu, nu ar fi fost amar. Ceea ce s-a întâmplat însă cu juriul și cu deciziile sale în privința premiilor a tulburat complet apele, și cred că nimeni nu merita asta, din nici un punct de vedere. În primul rând, nu se jurizează într-o formulă cu număr par de membri (șase). Domnul Laurențiu Ulici, președintele **en titre**, nu a trecut deloc pe la Timișoara. Un alt membru al juriului a văzut un spectacol din patru, apreciind că obligația de a le urmări pe toate pentru a decide obiectiv și în cunoștință de cauză este ceva facultativ. În orice caz, nu reușesc să descifrez pe baza căror criterii estetice juriul a putut pune pe picior de egalitate, de exemplu, **Bine, mamă...**, aproape un eșec al teatrului-gazdă, și **Și cu violoncelul ce facem?**, excelentul spectacol orădean. Palmaresul, stabilit, cel puțin ciudat, în șase oameni, nu este nici măcar un gest de reverență față de organizatori, ci face, după părerea mea, un imens deserviciu teatrului și trupei din Timișoara, umbrind și imaginea festivalului.

Sperăm ca ediția de la anul să demonstreze că toate cele de mai sus au fost doar un pur hazard, o nefericită conjunctură, că lucrurile sunt perfectibile, că intențiile au fost bune și că există energii ce pot fi materializate serios în viitorul Festival internațional de dramaturgie românească – Autor '97.